

Sbírka soudních rozhodnutí

USNESENÍ SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

3. dubna 2014*

„Ochrana spotřebitelů — Směrnice 93/13/EHS — Smlouva o hypotečním úvěru uzavřená s bankou — Klausule zakládající výlučnou pravomoc rozhodčího soudu — Informace týkající se rozhodčího řízení, poskytnuté bankou při uzavírání smlouvy — Zneužívající klauzule — Kritéria pro posouzení“

Ve věci C-342/13,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Szombathelyi Törvényszék (Maďarsko) ze dne 16. května 2013, došlým Soudnímu dvoru dne 24. června 2013, v řízení

Katalin Sebestyén

proti

Zsoltu Csabovi Kővárimu,

OTP Bank,

OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt,

Raiffeisen Bank Zrt,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení A. Tizzano (zpravodaj), předseda senátu, A. Borg Barthet, E. Levits, S. Rodin a F. Biltgen, soudci,

generální advokát: N. Wahl,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout podle článku 99 jednacího řádu Soudního dvora usnesením s odůvodněním,

vydává toto

* Jednací jazyk: maďarština.

Usnesení

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 3 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách [zneužívajících klauzulích] ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi K. Sebestyén a Zsoltem Csabou Kóvárim, OTP Bank, OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt a Raiffeisen Bank Zrt ve věci návrhu K. Sebestyén na určení neplatnosti rozhodčích doložek obsažených ve smlouvě uzavřené s Raiffeisen Bank Zrt za účelem získání hypotečního úvěru.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Dvanáctý bod odůvodnění směrnice 93/13 uvádí:
„vzhledem k tomu, [...] že zejména tato směrnice se vztahuje pouze na smluvní podmínky, které nebyly sjednány individuálně; [...]“
- 4 Článek 3 této směrnice stanoví:
„1. Smluvní podmínka [klauzule], která nebyla individuálně sjednána, je považována za nepřiměřenou [zneužívající], jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti [dobré víry] způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.
2. Podmínka [klauzule] je vždy považována za nesjednanou individuálně, jestliže byla sepsána předem, a spotřebitel proto nemohl mít žádný vliv na obsah podmínky [klauzule], zejména v souvislosti s předem sepsanou běžnou smlouvou [s adhezní smlouvou].
Skutečnost, že některé aspekty podmínky [klauzule] nebo jedna konkrétní podmínka [klauzule] byly individuálně sjednány, nevylučuje použití tohoto článku pro zbytek smlouvy, jestliže celkové posouzení smlouvy ukazuje, že jde o předem sepsanou běžnou smlouvu [adhezní smlouvu].
Jestliže některý prodávající nebo poskytovatel tvrdí, že určitá běžná podmínka [klauzule] byla individuálně sjednána, je povinen o tom předložit důkaz.
3. Příloha obsahuje informativní a nevyčerpávající seznam podmínek [klauzulí], které mohou být pokládány za nepřiměřené [zneužívající].“
- 5 Podle čl. 4 odst. 1 uvedené směrnice:
„Aniž je dotčen článek 7, posuzuje se nepřiměřenost smluvní podmínky [zneužívající charakter smluvní klauzule] s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s odvoláním na dobu uzavření smlouvy s ohledem na všechny okolnosti, které provázely uzavření smlouvy, a na všechny další podmínky [klauzule] smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází.“

6 Článek 5 směrnice 93/13 stanoví:

„V případě smluv, v nichž jsou všechny nebo některé podmínky [klauzule] nabízené spotřebiteli předloženy písemně, musí být tyto podmínky sepsány jasným a srozumitelným jazykem. Při pochybnosti o významu některé podmínky [klauzule] má převahu výklad, který je pro spotřebitele nejprůzračnější. [...]“

7 Článek 6 odst. 1 uvedené směrnice zní následovně:

„Členské státy stanoví, že nepřiměřené podmínky [zneužívající klauzule] použité ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných nepřiměřených podmínek [zneužívajících klauzulí].“

8 Příloha této směrnice obsahuje výčet klauzulí uvedených v jejím čl. 3 odst. 3. Bod 1 písm. q) této přílohy zní následovně:

„Podmínky [klauzule], jejichž cílem nebo následkem je:

[...]

q) zbavení spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek [nebo ztížení možnosti uplatnění tohoto práva], zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů, [...]“

Maďarské právo

9 Článek 209 zákona č. IV z roku 1959, kterým se zavádí občanský zákoník (Polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény), ve znění použitelném na věc v původním řízení zní následovně:

„1. Všeobecné smluvní podmínky nebo klauzule spotřebitelské smlouvy, které nebyly sjednány individuálně, jsou zneužívající v případě, že v rozporu s požadavky dobré víry a loajality stanovují práva a povinnosti stran vyplývající ze smlouvy jednostranně a neodůvodněně v neprospěch strany, která tyto smluvní podmínky nestanovila.

2. Pro účely určení zneužívajícího charakteru klauzulí je třeba zkoumat všechny okolnosti existující v době uzavírání smlouvy, které vedly k jejímu uzavření, jakož i povahu sjednané služby a vztah předmětné klauzule k ostatním ustanovením smlouvy nebo k jiným smlouvám.

3. Zvláštním právním předpisem lze určit klauzule spotřebitelských smluv, jež jsou zneužívající nebo jež je za zneužívající třeba považovat, ledaže by byl prokázán opak.

4. Ustanovení týkající se zneužívajících smluvních klauzulí nelze použít na smluvní ustanovení definující hlavní plnění, ani na ta, která vymezují vztah mezi plněním a protiplněním.

5. Smluvní klauzuli nelze považovat za zneužívající v případě, že byla stanovena právní normou nebo v souladu s ustanovením právního předpisu.“

10 Zákon č. LXXI z roku 1994 o rozhodčím řízení stanoví ve svém čl. 3 odst. 1, že spor lze rozhodnout v rámci rozhodčího řízení namísto soudního řízení, jestliže:

„a) alespoň jeden z účastníků řízení je podnikatelem a spor souvisí s touto podnikatelskou činností, a že

- b) strany mohou volně disponovat s předmětem sporu a
- c) možnost rozhodčího řízení byla sjednána v rozhodčí doložce.“
- 11 Článek 5 odst. 1 uvedeného zákona definuje jakožto rozhodčí smlouvu dohodu mezi smluvními stranami, na jejímž základě jsou rozhodčímu soudu předkládány spory, jež vznikly nebo by mohly vzniknout z určitých smluvních nebo mimosmluvních právních vztahů.
- 12 Podle čl. 8 odst. 1 zákona č. LXXI z roku 1994 odmítne soud, který projednává žalobu ve věci, na niž se vztahuje rozhodčí smlouva, s výjimkou žalob, jež upravuje článek 54 tohoto zákona, tuto žalobu jakožto nepřijatelnou, aniž by přistoupil k předvolání účastníků řízení, nebo musí na návrh některého z účastníků řízení zastavit, ledaže by byla rozhodčí smlouva považována za neexistující, neplatnou, neúčinnou nebo s nemožným plněním.
- 13 Podle článku 54 zákona č. LXXI z roku 1994 nelze proti rozhodčímu nálezu podat opravný prostředek. Soud může rozhodnout pouze o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu z důvodů uvedených v článku 55 tohoto zákona.
- 14 Vládní nařízení č. 18/1999 o zneužívajících klauzulích ve spotřebitelských smlouvách [A fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999. (II. 5.) Kormányrendelet] stanoví ve svém čl. 1 odst. 1, že za zneužívající se považují všechny klauzule v úvěrových smlouvách uzavřených se spotřebitelem, jež:
- „[...]
- i) vylučují nebo omezují možnosti, které má spotřebitel k uplatnění svých práv vyplývajících z právních předpisů nebo ze smluvních ujednání mezi stranami, ledaže by tyto možnosti byly nahrazeny jinými postupy řešení sporů upravenými právním předpisem;

[...]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 15 Dne 15. října 2008 uzavřela K. Sebestyén se společností Raiffeisen Bank Zrt smlouvu o hypotečním úvěru, jakož i smlouvu o zřízení zástavního práva. V těchto smlouvách smluvní strany sjednaly, že pravomoc rozhodovat spory, které mezi nimi případně vzniknou v souvislosti s uvedenou smlouvou o úvěru či se zástavní smlouvou, je s výhradou několika konkrétně stanovených výjimek svěřena senátu složenému ze tří rozhodců Pénz- és Tőkepiaci Állandó Választottbírószág (stálého rozhodčího soudu pro finanční a kapitálové trhy).
- 16 Smluvní strany v uvedených smlouvách dále sjednaly, že výlučnou pravomoc k řízení o platebním rozkazu a případnému spornému řízení následujícímu po podání odporu dlužníka má v závislosti na hodnotě předmětu sporu buď Pesti Központi kerületi bíróság (obvodnímu soudu v Pešti), nebo Fővárosi Bíróság (městskému soudu v Budapešti).
- 17 Jak vyplývá z předkládacího usnesení, před podepsáním smlouvy o hypotečním úvěru a smlouvy o zřízení zástavního práva poskytla banka K. Sebestyén informace o rozdílech mezi použitelnými procesními předpisy rozhodčích a řádných soudů. Při podpisu obou smluv kromě toho banka upozornila K. Sebestyén zejména na skutečnost, že rozhodčí řízení je pouze jednostupňové, a že tedy nelze podávat opravné prostředky, a informovala ji, že náklady spojené se zahájením a průběhem rozhodčího řízení jsou obvykle vyšší než náklady řízení před řádným soudem.

- 18 Vzhledem k tomu, že K. Sebestyén přesto měla za to, že tyto rozhodčí doložky obsažené v uvedených smlouvách zvýhodňují společnost Raiffeisen Bank Zrt a kromě toho neodůvodněně omezují její ústavní právo obrátit se na soud, navrhla, aby Szombathelyi Törvényszék určil, že uvedené rozhodčí doložky jsou neplatné.
- 19 Za těchto podmínek se Szombathelyi Törvényszék rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
- „1) Je třeba považovat na základě čl. 3 odst. 1 [směrnice 93/13] za zneužívající takovou smluvní klauzuli, jež zakládá ve sporech vzniklých ze smlouvy o úvěru uzavřené mezi spotřebitelem a bankou výlučnou pravomoc senátu složenému ze tří rozhodců Pénz- és Tőkepiaci Állandó Választottbíróság?
- 2) Je třeba považovat na základě čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13 smluvní klauzuli, jež ve sporech vzniklých ze smlouvy o úvěru uzavřené mezi spotřebitelem a bankou zakládá výlučnou pravomoc senátu složenému ze tří rozhodců Pénz- és Tőkepiaci Állandó Választottbíróság, s výhradami stanovenými ve smlouvě, za zneužívající nezávisle na tom, že smlouva obsahuje obecnou informaci o rozdílech mezi řízením upraveným zákonem č. LXXI z roku 1994 [...] a obecným soudním řízením?“

K předběžným otázkám

- 20 Podle článku 99 jednacího řádu Soudního dvora v případě, že lze odpověď na položenou předběžnou otázku jasně vyvodit z judikatury nebo pokud o odpovědi na předběžnou otázku nelze rozumně pochybovat, může Soudní dvůr kdykoli po vyslechnutí generálního advokáta rozhodnout usnesením s odůvodněním.
- 21 V této věci je nutno použít uvedeného ustanovení.
- 22 Podstatou otázek předkládajícího soudu, které je nutno zkoumat společně, je, zda je nutno vykládat čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13 v tom smyslu, že klauzule obsažená ve smlouvě o hypotečním úvěru uzavřené mezi bankou a spotřebitelem, která přiznává výlučnou pravomoc k rozhodování veškerých sporů týkajících se této smlouvy stálému rozhodčímu soudu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, se ve smyslu tohoto ustanovení považuje za zneužívající, přestože spotřebitel obdržel před uzavřením smlouvy obecné informace o rozdílech mezi rozhodčím řízením a řádným soudním řízením.
- 23 Úvodem je třeba poznamenat, jak vyplývá z čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13, že toto ustanovení se vztahuje pouze na klauzule obsažené ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, které nebyly individuálně sjednány (rozsudek Constructora Principado, C-226/12, EU:C:2014:10, bod 18).
- 24 V tomto ohledu stanoví čl. 3 odst. 2 uvedené směrnice, že klauzule je vždy považována za nesjednanou individuálně, jestliže byla sepsána předem, a spotřebitel proto nemohl mít žádný vliv na její obsah, zejména pak v rámci adhezní smlouvy, (usnesení Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, bod 57).
- 25 Je rovněž třeba upřesnit, že podle ustálené judikatury se příslušnost Soudního dvora v této oblasti vztahuje na výklad pojmu „zneužívající klauzule“ uvedeného v čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13 a v příloze této směrnice i na stanovení kritérií, která vnitrostátní soud může nebo musí použít při přezkumu smluvní klauzule s ohledem na ustanovení uvedené směrnice, přičemž je věcí tohoto soudu, aby s přihlédnutím k uvedeným kritériím rozhodl o konkrétní kvalifikaci předmětné smluvní klauzule v závislosti na okolnostech daného případu. Z toho vyplývá, že se Soudní dvůr musí omezit na to, že

předkládajícímu soudu poskytne vodítka, která by posledně uvedený měl zohlednit při posuzování zneužívajícího charakteru dotyčné klauzule (rozsudek Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, bod 66 a citovaná judikatura).

- 26 Za těchto podmínek je třeba uvést, že čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13 odkazem na pojmy „dobrá víra“ a „významná nerovnováha mezi právy a povinnostmi stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele“, definuje aspekty, které dávají smluvní klauzuli, která nebyla individuálně sjednána, zneužívající charakter, pouze abstraktně (viz rozsudky Freiburger Kommunalbauten, C-237/02, EU:C:2004:209, bod 19, a Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, bod 37).
- 27 V tomto ohledu Soudní dvůr rozhodl, že pro účely určení, zda klauzule způsobuje „významnou nerovnováhu“ v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele, je třeba vzít v potaz především pravidla stanovená vnitrostátním právem pro případ, kdy si smluvní strany samy daný aspekt neupravily. Právě na základě této srovnávací analýzy může vnitrostátní soud zhodnotit, zda a případně do jaké míry je právní postavení spotřebitele smlouvou zhoršeno ve srovnání s právním postavením, jaké by měl podle platné vnitrostátní právní úpravy. Stejně tak by za tímto účelem mělo být zkoumáno právní postavení, v jakém se daný spotřebitel nachází s ohledem na prostředky, které má podle vnitrostátních právních předpisů k dispozici pro zabránění dalšímu používání zneužívajících klauzulí (viz rozsudek Aziz, EU:C:2013:164, bod 68).
- 28 Pokud jde o otázku, za jakých okolností je způsobena takováto významná nerovnováha „v rozporu s požadavkem dobré víry“, je třeba konstatovat, že s ohledem na šestnáctý bod odůvodnění směrnice 93/13 musí vnitrostátní soud za tímto účelem ověřit, zda prodávající nebo poskytovatel, který jedná se spotřebitelem poctivě a přiměřeně, mohl rozumně očekávat, že by spotřebitel s takovou klauzulí souhlasil v rámci individuálního vyjednávání o obsahu smlouvy (viz rozsudek Aziz, EU:C:2013:164, bod 69).
- 29 Kromě toho podle 4 odst. 1 uvedené směrnice se musí zneužívající charakter smluvní klauzule posuzovat s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s odvoláním na dobu uzavření smlouvy s ohledem na všechny okolnosti, které provázely její uzavření (rozsudek Pannon GSM, EU:C:2009:350, bod 39, a rozsudek VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, bod 42). Z toho vyplývá, že z tohoto hlediska je rovněž třeba posoudit důsledky, které může uvedená klauzule mít v rámci práva rozhodného pro smlouvu, což implikuje zkoumání vnitrostátního právního systému (viz rozsudek Freiburger Kommunalbauten, EU:C:2004:209, bod 21, a usnesení Pohotovost, EU:C:2010:685, bod 59).
- 30 Ve světle těchto kritérií přísluší Szombathelyi Törvényszék, aby posoudil zneužívající charakter rozhodčí doložky dotčené v původním řízení.
- 31 V tomto ohledu je nutno zdůraznit, že příloha směrnice 93/13, na niž odkazuje čl. 3 odst. 3 této směrnice, obsahuje informativní a nevyčerpávající seznam podmínek [klauzulí], které mohou být pokládány za nepřiměřené [zneužívající] (viz rozsudek Invitel, C-472/10, EU:C:2012:242, bod 25 a citovaná judikatura), mezi kterými jsou konkrétně v bodě 1 písm. q) této přílohy uvedeny klauzule, jejichž cílem nebo následkem je zbavení spotřebitele práva podat žalobu či použít jiný opravný prostředek nebo ztížení možnosti uplatnění tohoto práva, zejména požadovat na něm, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů.
- 32 I když obsah přílohy směrnice 93/13 nemůže automaticky a sám o sobě určit zneužívající charakter sporné klauzule, představuje nicméně, jak již Soudní dvůr určil, zásadní prvek, na kterém může příslušný soud založit své posouzení zneužívajícího charakteru této klauzule (rozsudek Invitel, EU:C:2012:242, bod 26).

- 33 Pokud jde kromě toho o otázku, zda taková klauzule, jako je klauzule dotčená v původním řízení, může být považována za zneužívající, přestože spotřebitel obdržel před uzavřením smlouvy obecné informace o rozdílech mezi rozhodčím řízením a obecným soudním řízením, je nutno zdůraznit, že Soudní dvůr již v souvislosti s článkem 5 směrnice 93/13 rozhodl, že informace poskytnuté před uzavřením smlouvy o smluvních podmínkách a důsledcích uvedeného uzavření smlouvy mají pro spotřebitele zásadní význam. Zejména na základě těchto informací se spotřebitel rozhoduje, zda chce být vázán podmínkami, které prodávající nebo poskytovatel služeb vyhotovil předem (rozsudek Constructora Principado, EU:C:2014:10, bod 25 a citovaná judikatura).
- 34 Přestože připustíme, že obecné informace, které spotřebitel obdržel před uzavřením smlouvy, splňují požadavky jasnosti a srozumitelnosti podle článku 5 uvedené směrnice, nemůže tato okolnost sama o sobě vyloučit zneužívající charakter takové klauzule, jako je klauzule dotčená v původním řízení.
- 35 Pokud dotyčný vnitrostátní soud dospěje k závěru, že klauzuli dotčenou ve věci v původním řízení je nutno považovat za zneužívající ve smyslu směrnice 93/13, je třeba připomenout, že podle čl. 6 odst. 1 této směrnice je úlohou uvedeného soudu vyvodit všechny důsledky, které z toho vyplývají podle vnitrostátního práva, aby se ujistil, že tento spotřebitel není uvedenou doložkou vázán (v tomto smyslu viz rozsudek Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, bod 59).
- 36 S ohledem na všechny předcházející úvahy je třeba odpovědět na položené otázky tak, že čl. 3 odst. 1 a 3 směrnice 93/13, jakož i bod 1 písm. q) přílohy této směrnice musejí být vykládány v tom smyslu, že dotčenému vnitrostátnímu soudu přísluší, aby určil, zda klauzule obsažená ve smlouvě o hypotečním úvěru, uzavřené mezi bankou a spotřebitelem, která zakládá výlučnou pravomoc stálého rozhodčího soudu k rozhodování veškerých sporů vzniklých z této smlouvy, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, musí být s ohledem na okolnosti uzavření uvedené smlouvy považována za zneužívající ve smyslu těchto ustanovení. V rámci tohoto posouzení musí dotčený vnitrostátní soud zejména:
- ověřit, zda je cílem nebo následkem předmětné klauzule zbavit spotřebitele práva podat žalobu či použít jiný opravný prostředek nebo bránit mu v uplatnění tohoto práva, a
  - zohlednit skutečnost, že obecné informování o rozdílech mezi rozhodčím řízením a běžným soudním řízením, sdělené spotřebiteli před uzavřením dotčené smlouvy, nemůže samo o sobě vyloučit zneužívající charakter této klauzule.

Pokud tomu tak je, musí uvedený soudu vyvodit všechny důsledky, které z toho vyplývají podle vnitrostátního práva, aby se ujistil, že tento spotřebitel nebude uvedenou doložkou vázán.

K nákladům řízení

- 37 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 3 odst. 1 a 3 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách [zneužívajících klauzulích] ve spotřebitelských smlouvách, jakož i bod 1 písm. q) přílohy této směrnice musejí být vykládány v tom smyslu, že dotčenému vnitrostátnímu soudu přísluší, aby určil, zda klauzule obsažená ve smlouvě o hypotečním úvěru, uzavřené mezi bankou a spotřebitelem, která zakládá výlučnou pravomoc stálého rozhodčího soudu k rozhodování veškerých sporů vzniklých z této smlouvy, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými

prostředky podle vnitrostátního práva, musí být s ohledem na okolnosti uzavření uvedené smlouvy považována za zneužívající ve smyslu těchto ustanovení. V rámci tohoto posouzení musí dotčený vnitrostátní soud zejména:

- **ověřit, zda je cílem nebo následkem předmětné klauzule zbavit spotřebitele práva podat žalobu či použít jiný opravný prostředek nebo ztížit mu možnost uplatnění tohoto práva, a**
- **zohlednit skutečnost, že obecné informování o rozdílech mezi rozhodčím řízením a běžným soudním řízením, sdělené spotřebiteli před uzavřením dotčené smlouvy, nemůže samo o sobě vyloučit zneužívající charakter této klauzule.**

Pokud tomu tak je, musí uvedený soud vyvodit všechny důsledky, které z toho vyplývají podle vnitrostátního práva, aby se ujistil, že tento spotřebitel nebude uvedenou doložkou vázán.

Podpisy.